

тронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=vr571312-03,%20vr052312-08>

2. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 № 1576-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>

3. Цивільний кодекс України, від 16.01.2003 № 435-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

4. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 № 514-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17/page>

5. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо розподілу прибутків акціонерного товариства)» від 23.07.2012 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=44080

УДК 334.02

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ

ТИМОФЄЄВА К. О.

УДК 334.02

Тимофєєва К. О. Державна підтримка інноваційної діяльності машинобудування України

У статті проаналізовано поточний стан інноваційної діяльності машинобудування, існуючі програми державної підтримки, які стимулюють інноваційний розвиток промисловості. Запропоновано визначення терміна «інноваційно сприйнятлива організаційно-управлінська структура». Обґрунтовано необхідність створення інноваційно сприйнятливої середовища, а також механізму надання державної допомоги суб'єктам машинобудування. Основним критерієм для їх відбору є інноваційно сприйнятлива структура. Виділено проблеми в розвитку машинобудування, такі як фізичний і моральний знос основних фондів підприємства, зниження фінансування інноваційного розвитку галузі з боку держави і т. д. Отже, суб'єкт машинобудування вимушений нести додаткові ризики і витрати, пов'язані з впровадженням інновацій у процес виробництва, що стає гальмом інноваційного розвитку як галузі, так і економіки в цілому.

Ключові слова: державна підтримка, інноваційно сприйнятливе середовище, інноваційна діяльність, машинобудування.

Бібл.: 5.

Тимофєєва Катерина Олександрівна – аспірантка, кафедра організації виробництва та управління персоналом, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Фрунзе, 21, Харків, 61002, Україна)

E-mail: katka@ukr.net

УДК 334.02

Тимофеева Е. А. Государственная поддержка инновационной деятельности машиностроения Украины

В статье проанализировано текущее состояние инновационной деятельности машиностроения, существующие программы государственной поддержки, которые стимулируют инновационное развитие промышленности. Предложено определение термина «инновационно восприимчивая организационно-управленческая структура». Обоснована необходимость создания инновационно восприимчивой среды, а также механизма предоставления государственной помощи субъектам машиностроения. Основным критерием для отбора претендентов является инновационная восприимчивость структуры. Выделены существенные проблемы в развитии машиностроения, такие как физический и моральный износ основных фондов предприятия, снижение финансирования инновационного развития отрасли со стороны государства и т. д. Следовательно, субъект машиностроения вынужден нести дополнительные риски и затраты, связанные с внедрением инноваций в процесс производства, что служит тормозом инновационного развития как отрасли, так и экономики в целом.

Ключевые слова: государственная поддержка, инновационно восприимчивая среда, инновационная деятельность, машиностроение.

Библ.: 5.

Тимофеева Екатерина Александровна – аспирантка, кафедра организации производства и управления персоналом, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» (ул. Фрунзе, 21, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: katka@ukr.net

UDC 334.02

Timofeeva Y. A. State Support for Innovation of Machine Building in Ukraine

Current status of innovative activity of engineer, existent programs of state support, which stimulate innovative development of industry, is analysed in the article. Determinations of term are offered «innovative receptive organizational-administrative structure». The necessity of creation innovative of receptive environment is grounded, and also mechanism of grant a state help the subjects of engineer. By a basic criterion for the selection of applicants, are innovative receptivity of structure. Substantial problems are selected in development of engineer, such as a physical and moral wear of capital assets of enterprise, declines of financing of innovative development of industry from the side of the state Consequently the subject of engineer is forced to carry additional risks and expenses related to introduction of innovations in the process of production, that serves as the brake of innovative development of both industry and economy on the whole.

Key words: state support, innovative receptive environment, innovative activity.

Bibl.: 5.

Timofeeva Yekaterina A. – Postgraduate Student, Department of the Organization of Production and Personnel Management, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (vul. Frunze, 21, Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: katka@ukr.net

Стратегія держави щодо перетворення промисловості України на інноваційноємну має узгоджуватися з інтеграційними процесами у світовій економіці, та з їх прогнозними оцінками. Слід визначити місце і роль України в інтеграційних процесах по відношенню до інших держав і міжнародних організацій. У свою чергу,

державні органи мають визначити оптимальну стратегію розвитку економіки країни, яка буде актуальною в умовах нестабільності ситуації на світовому ринку, буде гнучкою до змін у політичній, фінансовій, військовій сферах, виникнення труднощів у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залученні іноземних інвестицій.

Сучасною проблемою розвитку економіки України є активізація інноваційної діяльності. У 2009 році інноваційною діяльністю у промисловості займалися 12,8 відсотка від загальної кількості підприємств, у 2010 – 13,8 відсотка, у 2011 р. цей показник становив 16,2 відсотка [1, с. 173 – 247]. Позитивним є поступові зростання цього показника, але порівняно з розвиненими країнами він є досить низьким. Для порівняння: у Японії і Німеччині цей показник складає 35%, у Бельгії, Франції та Австрії – 41 – 43%, у Данії і Фінляндії 51 – 55%. При цьому, окрім відриву у кількості впроваджених інновацій, Україна має суттєві проблеми в організації управління інноваціями на рівні суб'єктів господарювання.

Сьогодні машинобудівний сектор – третій за розмірами виробництва продукції (18% від загального обсягу експорту), що експортується, після гірничо-металургійного комплексу і сільського господарства. Основні споживачі продукції, традиційно, – підприємства Росії та інших країн СНД, проте дана продукція має попит і в азіатських і середньоазіатських країнах (особливо це стосується енергетичного і авіаційного підсекторів). У економічно розвинених країнах машинобудівних виробництв припадає на частку від 30 до 50% загального обсягу випуску промислової продукції (у Германії – 53,6%, Японії – 51,5%, Англії – 39,6%, Італії – 36,4%, Китаї – 35,2%).

При цьому зростання обсягів інноваційної продукції машинобудування у 2005 – 2011 рр. на 23,2% не відповідає темпам збільшення витрат на впровадження інновацій за цей період – на 68,7%. У результаті, якщо в 2005 р. на гривню інноваційних витрат припадало 5,65 гривні інноваційної продукції, то в 2011 р. цей показник знизився до 4,13 гривні, що свідчить про низький рівень інноваційної сприйнятливості машинобудівної галузі. Але хоча машинобудівна галузь може розглядатися як джерело інноваційної продукції, кількість інноваційно активних підприємств залишається на низькому рівні. На даний момент інноваційна активність у галузі недостатня. Лише близько 14% підприємств здійснюють інноваційну діяльність, хоча працює значна кількість наукових і конструкторських організацій. А саме, у 2007 р. кількість інноваційно активних підприємств у галузі склала 421, у 2008 – 400, у 2009 – 406, у 2010 – 417. Їх питома вага у кількості інноваційно активних промислових підприємств за аналізований період склала відповідно: 23,3; 21,2; 21,1; 22,2% [1, 2]. Як бачимо їх кількість та питома вага значно не змінювалися.

Зниження інноваційної активності в Україні обумовлене в першу чергу відходом держави як основного інвестора інноваційної діяльності, його непередуманою податковою політикою відносно інноваційних активних підприємств і неефективною законодавчою базою.

У 2010 р. у машинобудуванні упроваджено лише 373 інновацій, з них упроваджено інноваційних процесів 190 тільки, освоєно виробництво інноваційної продукції – 247 одиниць, при цьому з них новими для ринку є 112 (тоді як сучасні підприємства розвинених країн за рік в середньому освоюють 2-3 і більше нових моделей) [2, с. 233]. Для подолання цього явища органи

державної влади на макро- мезо- та мікрорівнях мають утворити інноваційно сприйнятливий середовище, яке сприятиме процесам дифузії інновацій між реципієнтами. Проявом цього середовища на мікрорівні є суб'єкти господарювання, що мають інноваційно сприйнятливі організаційно-управлінські структури.

Інноваційна сприйнятливість організаційно-управлінської структури була визначена як соціально економічна категорія, що характеризує відношення по формуванню факторів і умов внутрішнього середовища суб'єкта господарювання в спеціалізований інноваційний ресурс, який на основі розвитку комунікаційних каналів і їх взаємозв'язків забезпечує пріоритет проходження інноваційно-інформаційних потоків у рамках організаційної структури суб'єкта господарювання.

Нагальною проблемою залишається відсутність достатнього обсягу фінансових ресурсів, необхідних для розвитку інноваційної діяльності машинобудівного комплексу. Галузь гостро потребує оновлення основних фондів, за деякими даними, зношеність основних фондів складає більше 70%. На багатьох заводах устаткування застаріло не тільки фізично, але і морально, що призводить до неможливості конкурувати з західними виробниками. При цьому рівень автоматизації процесу виробництва знаходиться на дуже низькому рівні, що, насамперед, зумовлено наявністю дешевої робочої сили [3]. Отже, з цього можливо зробити висновок про відсутність готовності підприємств машинобудівного комплексу до впровадження інновацій не тільки фінансово, але і організаційно-технологічно, тому даний тип промисловості залишається до цього часу найбільш витратним і трудомістким.

Для вирішення даної проблеми держава має проводити цілеспрямовану політику з розвитку машинобудування в Україні, яка повинна виявлятися в цільових державних програмах підтримки виробництва, створенню чітко регламентованої законодавчої бази, сучасних організаційно структур і т. д. Інноваційна стратегія розвитку промисловості повинна здійснюватися на основі поєднання науково-технічної, виробничої, організаційно-управлінської та фінансової сфер. Проте всі ці дії держави мають отримувати зворотну реакцію безпосередньо від суб'єктів впливу, яка проявляється в зміні їх організаційно-управлінської структури.

У сфері машинобудування в період з 2003 по 2011 рр. реалізувалось 22 такі програми [4]. Вони були спрямовані на підтримку машинобудування, зокрема на його інноваційний розвиток. А вже обсяг реалізованої інноваційної продукції в машинобудуванні у відсотках до загального обсягу реалізованої промислової продукції скорочувався у період з 2005 по 2011 рр. У 2005 р. він складав 18,2%, у 2010 р. відбулося скорочення до 10,5%, а у 2011 р. обсяг інноваційної машинобудівної продукції скоротився до 8,2% [6, с. 106]. Це свідчить про низьку ефективність державних програм з розвитку інноваційної діяльності в машинобудуванні та відсутність дієвих механізмів стимулювання інноваційної сприйнятливості. При цьому Державні програми, які мають бути направлені на стимулювання інноваційного розвитку

машинобудування, не в змозі забезпечити вітчизняних виробників коштами для інноваційних перетворень. За даними державного комітету статистики у 2009 та 2010 рр. на інноваційну діяльність суб'єктів машинобудування з держбюджету відповідно: 4,02% та 0,58% [2, 5].

Інноваційна діяльність суб'єктів машинобудівної галузі фінансується майже в повному об'ємі за рахунок власних засобів, що є природним гальмом в підвищенні її інноваційної активності. Виробник вимушений брати на себе всі ризики, пов'язані з впровадженням інновацій. Тому державі необхідно вести цілеспрямовану політику по створенню умов для реалізації потенціалу машинобудівного комплексу, а отже, створювати умови для ефективного сприйняття ними інновацій. До таких умов можна віднести: розробку механізмів державної підтримки перспективних галузей, розвитку інноваційно сприйнятливих структур на основі кластеризації економіки, яка супроводжуватиметься створенням спеціалізованих (венчурних) фондів, направлених на стимулювання інноваційної діяльності фінансовими впливами, тобто частково візьмуть на себе завдання держави. Необхідно забезпечити суб'єктів господарювання, що займаються інноваційною діяльністю, ефективними законодавчими механізмами, які повинні бути спрямовані на стійкий розвиток наукоємних галузей.

Одним із шляхів вирішення проблеми фінансування інновацій у галузі є створення прозорого механізму отримання суб'єктами господарювання державної підтримки. Для цього необхідно розробити дієвий механізм відбору представників машинобудівного комплексу, які мають організаційну готовність до впровадження інновацій. Необхідно визначити фактичний рівень інноваційної сприятливості товаровиробника машинобудування, а далі розглядати можливість надання державної підтримки.

На основі аналізу програм державної підтримки інноваційної політики та машинобудування можна зробити такі висновки:

- ✦ у програмах державної підтримки упор зроблено на формування джерел фінансування для отримання в них задекларованих результатів, часто джерела фінансування описані не конкретно, а з можливістю їх варіювання відповідно до майбутніх бюджетів. При цьому держава скорочує задекларовані обсягами фінансування цільових програм, а також скорочує їх кількість, як за рахунок скасування постанов, так і завдяки укрупненню. Основний фінансовий тягар лягає на самих виробників, які і так знаходяться у кризовому становищі. До того ж, фінансовий тиск збільшується за рахунок залучення кредитних засобів. Отже, суб'єкти господарювання повинні насамперед вижити, а не займатися інноваційним розвитком;
- ✦ відсутність єдиних системних взаємоузгоджених рішень між органами держави і суб'єктами господарювання щодо виконання програм відволікає кошти Державного бюджету від їх виконання та створює умови щодо несвоечасного

фінансування виконаних робіт і неефективного, не за призначенням використання бюджетних коштів; немає чітких норм та правил, які підприємства і за яких умов мають змогу брати участь у програмі державної підтримки та якій відсоток державних коштів вони мають право залучити для вирішення проблеми, а яку частку фінансового тягаря повинні залучити самі; відсутні чіткі прозорі механізми при укладанні договорів у рамках цих програм, що дає змогу утворювати корумповані ланцюги;

- ✦ кризове становище України та низка купівельна спроможність призводять до падіння попиту на внутрішньому ринку, виникнення безробіття і інших негативних соціальних наслідків, які, у свою чергу, призводять до необхідності переорієнтувати кошти держбюджету на інші потреби;
- ✦ у програмах достатнє місце займають очікувані результати: збільшення темпів приросту виробництва; збільшення частки експорту і заміщення імпорту вітчизняною продукцією, розвитку інфраструктури ринку; наповнити внутрішній ринок конкурентоздатною інноваційною продукцією до рівня визначеного платоспроможним попитом; активізація інноваційної активності промислових підприємств; підвищення середнього рівня заробітної плати в галузі і так далі.

Проте, як покаже досвід, реалізації даних програм їх гальмування відбувається на стадії визначення джерел фінансування. В умовах світової кризи, ослаблення зовнішнього і внутрішнього ринку, втрати зв'язків з країнами СНД і т. д. У даних умовах не досягається відповідність очікуваних результатів з реально отриманими, що знижує ефективність державних програм у цілому.

ВИСНОВКИ

Важливим моментом підвищення ефективності регуляторної політики держави у сфері машинобудування є попередній цільовий відбір суб'єктів господарювання. Одним із ключових критеріїв відбору є оцінка рівня інноваційної сприйнятливості, а в її рамках інноваційно сприйнятливості організаційної структури, яка в першу чергу забезпечує дифузю інновацій.

Серед розглянутих програм державної підтримки не виявлено наявності механізмів підвищення рівня інноваційної сприйнятливості виробників машинобудівної галузі за рахунок адаптації організаційно-управлінських структур до нових умов роботи. Отже, говорити про реалізацію інноваційних завдань в машинобудуванні без забезпечення інноваційної сприйнятливості організаційно-управлінських структур є некоректним.

Визначення розміру фінансування по програмах державної підтримки слід за умови готовності суб'єкта машинобудування до кардинальних змін, які виявляються по засобам зміни рівня інноваційної сприйнятливості. Отже, при рішенні про надання державної підтримки необхідно провести цілеспрямоване комплексну оцінку рівня інноваційної сприйнятливості суб'єктів державної підтримки, зокрема їх структур. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні за 2011 рік: статистичний щорічник України / Держкомстат України. – К.: Держкомстат України, 2012. – С. 305.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні за 2010 рік: статистичний щорічник України / Держкомстат України. – К.: Держкомстат України, 2011. – С. 282.

3. Тяжелая промышленность Украины за 20 лет независимости [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://delo.ua/ukraine/tjazhelaja-promyshlennost-ukrainy-za-20-let-nezavisimosti-163752>
4. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
5. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Держкомстат України / Під ред. О. Г. Осауленка. – К.: Техніка, 2011. – 559 с.

УДК 638 (152+589):338.439

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

ЛЕВИЦЬКА І. В.

УДК 638 (152+589):338.439

Левицька І. В. Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості

У статті розглядається фінансовий стан підприємств харчової промисловості, визначаються основні проблеми фінансового забезпечення діяльності підприємств, які породжують проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку харчової промисловості. Запропоновані варіанти стратегій, які може обрати підприємство, враховуючи існуючий фінансовий стан для зміцнення власних позицій.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційний розвиток, фінансовий стан, стратегія, харчова промисловість, інновації, інвестиційна привабливість, фінансова криза, фінансові показники, галузь.

Табл.: 1. **Бібл.:** 9.

Левицька Інна Ванадіївна – доктор економічних наук, доцент, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Соборна, 87, Вінниця, 21050, Україна)

E-mail: inna245@mail.ru

УДК 638 (152+589):338.439

Левицькая И. В. Проблемы инвестиционно-инновационного развития предприятий пищевой промышленности

В статье рассматривается финансовое состояние предприятий пищевой промышленности, определяются основные проблемы финансового обеспечения деятельности предприятий, которые порождают проблемы инвестиционно-инновационного развития предприятий пищевой промышленности. Предложены варианты стратегий, которые может выбрать предприятие, учитывая существующий финансовый статус для укрепления собственных позиций.

Ключевые слова: инвестиционно-инновационное развитие, финансовое состояние, стратегия, пищевая промышленность, инновации, инвестиционная привлекательность, финансовый кризис, финансовые показатели, отрасль.

Табл.: 1. **Библ.:** 9.

Левицькая Інна Ванадіївна – доктор економічних наук, доцент, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Соборна, 87, Вінниця, 21050, Україна)

E-mail: inna245@mail.ru

UDC 638 (152+589):338.439

Levitskaya I. V. Problems of Investment and Innovation Development of the Food Industry

The article discusses the financial condition of the food industry, identifies the main problems of the financial support of the companies that produce the problem of investment and innovation of the food industry. The proposed policy options that can be chosen by the company, given the current financial situation to strengthen their own positions.

Key words: investment and innovation development, financial condition, strategy, food industry, innovation, investment attractiveness, financial crisis, financial performance, industry

Tabl.: 1. **Bibl.:** 9.

Levitskaya Inna V. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Vinnytsia Institute of Trade and Economy of Kyiv National University of Trade and Economy (21050, Ukraine)

E-mail: inna245@mail.ru

Харчова галузь є однією з найважливіших складових економіки України. Майбутній розвиток харчової промисловості безпосередньо пов'язаний з її інноваційно-інвестиційним станом. В умовах світової кризи важливим завданням є своєчасне виявлення та знешкодження недоліків у інноваційно-інвестиційному функціонуванні галузі.

У сучасній вітчизняній та іноземній науковій літературі багато уваги приділено питанням забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку харчової промисловості. Темі інвестиційного розвитку підприємств харчової промисловості присвячені роботи зарубіжних вчених, таких як Ю. Бріггем, В. В. Бочаров, Є. В. Нага-

шев, Є. С. Стоянова, Дж. Ван Хорн, У. Ф. Шарп. Значний внесок у дослідження питань інноваційного розвитку та інвестиційної привабливості підприємств промисловості України внесли вітчизняні вчені А. А. Шевченко, І. В. Богуцька, В. М. Геєць, С. О. Буткевич, Т. В. Майорова, Л. І. Рейкова, А. А. Пересада, О. О. Терещенко, В. Г. Федоренко, М. К. Горлатий, А. В. Дейнеко, А. О. Коваленко, Л. В. Старшинська, Е. І. Шелудько.

Попри велику кількість публікацій окремі питання інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості України та обґрунтування вибору стратегій для забезпечення ефективного вкладання інвестицій не знайшли достатнього висвітлення.